

NY ORDNING FOR ETABLERTE KOMPANIER

INNSPILL

Dato: 16.12.2021

Vi viser til invitasjon til å bidra med innspill til utforming av en forskriftsfestet tilskuddordning for etablerte kompanier med virkning fra annet halvår 2022, og setter pris på at Kulturdepartementet ønsker bred involvering fra scenekunstheltet.

NTO organiserer i all hovedsak de faste/varige musikk- og scenekunstinstitusjonene som mottar driftstilskudd direkte over statsbudsjettet, jf. [våre 51 medlemmer](#). Flere av kompaniene er viktige samarbeidspartnere for institusjonene, og innretningen av ordningen vil ha betydning for utviklingen innenfor scenekunstheltet som helhet.

Vi deler intensjonen om større økonomisk stabilitet og forutsigbarhet for etablerte kompanier og ser frem til en ordning som kan bidra til dette. Siden en ny ordning for etablerte kompanier ikke er rettet direkte mot våre medlemmer, har vi likevel begrensede forutsetninger for å besvare alle de konkrete og krevende spørsmålene som departementet stiller.

I et langsiktig og helhetlig perspektiv, ønsker vi derfor i stedet å løfte frem noen prinsipielle sider som vi mener det må tas hensyn til i utformingen og forvaltningen av ordningen, og samtidig oppfordre til at den sees i sammenheng med andre strukturer som er viktige for den samme måloppnåelsen.

I tillegg forutsetter vi at det sammen med opprettelsen av en ny ordning ryddes i kapitler og poster på statsbudsjettet i tråd med merknader fra AP, SP og SV til inneværende års statsbudsjett.

AVGRENSING

Vi forutsetter at «etablerte kompanier» som kan søke den nye ordningen er *personlige kunstnerskap*, og at disse kunstnerskapene avgrenses tydelig fra faste/varige scenekunstinstitusjoner. Et slikt skille i tilskuddsforvaltningen er viktig for å sikre prinsippet om en armlengdes avstand og den kunstneriske friheten for de etablerte kompaniene så vel som institusjonene.

Personlige kunstnerskap – uavhengig av om det er enkeltpersonforetak eller virksomheter organisert som aksjeselskap eller stiftelser med et arbeidsgiveransvar – eksisterer i kraft av den eller de kunstnerne som har etablert virksomheten, og det er kunstnerne selv som eier og styrer virksomheten.

Slik også Skuespillerforbundet understreker i sitt innspill, må produksjonstilskudd til slike personlige kunstnerskap naturligvis tildeles på grunnlag av skjønnsmessig kunstnerisk vurdering og fagfelleprinsippet på en armlengdes avstand fra politikken. Det betyr at en nyordning for etablerte kompanier verken kan forvaltes i Kulturdepartementet eller i Kulturrådets direktoratlinje, underlagt politisk

instruksjonsmyndighet, med mindre det utformes en slik type regelstyrt tilleggsordning med rent objektive kriterier som Skuespillerforbundet tar til orde for.

Viktige kjennetegn ved *institusjonene* er derimot at dette er varige/faste virksomheter slik som for eksempel universitetene. Scenekunstinstitusjonene har en skiftende kunstnerisk ledelse på åremål og eksisterer uavhengig av de kunstnerne som en gang etablerte virksomheten. Hver og én av disse institusjonene ivaretar og utvikler et mangfold av kunstnerskap og estetiske uttrykk innenfor den kunstneriske profilen som er definert av den til enhver tid sittende kunstneriske lederen. Institusjonene har likevel forskjellige tilblivelseshistorier, og kan gjerne over tid ha blitt organisatorisk omdannet fra et personlige kunstnerskap til en varig institusjon.

Investering i disse institusjonene som navngitte mottakere direkte over statsbudsjettet – altså uten noen overprøvende og normerende kunst- og kulturfaglige vurderinger – er en forutsetning for de desentraliserte og autonome kunstfaglige beslutningene som den nasjonale infrastrukturen av slike selvstendige, forskjelligartede institusjoner representerer.

NØDVENDIG OPPRYDDING

For å tydeliggjøre dette skillet i tilskuddsforvaltningen, forutsetter vi at det sammen med opprettelsen av en ny ordning for etablerte kompanier ryddes i kapitler og poster på statsbudsjettet.

I omtalen i scenekunststrategien av en ny ordning for etablerte kompanier vises det til at Jo Strømgren Kompani og Verdensteatret i statsbudsjettet for 2021 får statstilskudd over ny post 75 under kap. 320 sammen med «tilsvarende» virksomheter. Blant disse virksomhetene er scenekunstinstitusjoner som Black Box teater, Rosendal Teater, BIT Teatergarasjen, Teater Manu, Unge Viken, Østfold Internasjonale Teater og Nordic Black Theatre¹. Vi vil understreke at de institusjonene som ble flyttet fra kap. 323 post 78 til kap. 320 post 75 under Kulturrådets forvaltning på ingen måte er «tilsvarende» de personlige kunstnerskapene som samtidig ble flyttet ut av Kulturfondet.

Vi anmoder om at tilskuddet til samtlige varige/faste profesjonelle musikk- og scenekunstinstitusjoner – som alle inngår i den samme nasjonale infrastrukturen for produksjon og formidling – samles på kap. 323 post 70 under direkte forvaltning av Kulturdepartementet. Tilskuddet til slike institusjoner er nå spredt på kap. 323 post 70, kap. 320 post 74/75 og kap. 325 post 78 hvor Scenekunstbruket har fått en merkverdig plassering sammen med frivillige organisasjoner og amatørvirksomhet.

Vi minner om at oppgaveoverføringene til Kulturrådet i inneværende års budsjett ble gjort i strid med nåværende regjeringspartier, og vi forventer en reversering i tråd med følgene merknad:

Stortinget ber regjeringen stanse omorganiseringen av Kulturrådet og overflyttinger fra 78-poster på Kulturdepartementets budsjett, sørge for at prosessen gjennomgås på nytt, med grundige konsekvensanalyser og høringsrunder hos relevante instanser, og komme tilbake til Stortinget med eventuelle forslag for godkjenning, på egnet måte. (Innst. 14 S (2020-2021))

BASISFINANSIERINGEN

Det må være et mål at mest mulig midler kanaliseres direkte til kompaniene, og at minst mulig ressurser går til å administrere ordningen. I lys av dette målet er vi enige med Skuespillerforbundet i at det er lite tjenlig å etablere nye organer for å vurdere kompanienes kunstneriske kvalitet, men at avsetningen til fagfelleverderte ordninger i Kulturfondet i stedet bør styrkes sammen med en uavhengig programmeringsøkonomi.

¹ Nordic Black Theatre er i en organisatorisk omdanningsprosess med sikte på å sikre virksomheten som en varig institusjon med kunstnerisk ledelse på åremål.

Vi minner om [evalueringen av Kulturrådets tidligere basisfinansiering](#) som hadde som formål å styrke scenekunstgruppers kunstneriske virksomhet, gi økonomisk forutsigbarhet og gjøre det mulig å planlegge produksjon og formidling over tid.

Evalueringen viste at ordningen imøtekom behovet for større forutsigbarhet. Den ga mottakerne rammevilkår som muliggjorde langsiktig planlegging som igjen ga rom for økt kunstnerisk risiko og til å forfølge ambisiøse prosjekter, heve den kunstneriske kvaliteten, arbeide systematisk med publikumsutvikling og samarbeide og co-produsere med arrangørleddet mm. Ordningen bidro videre til en administrativ profesjonalisering av de finansierte gruppene, og til tydeligere og mer ryddige arbeids- og lønnsvilkår.

Vi oppfordrer derfor til at erfaringene med basisfinansieringen inngår i kunnskapsgrunnlaget for utformingen av en ny ordning med samme formål, og at det i en slik ordning bør legges flere hensyn til grunn enn de rent kunstneriske, nettopp med vekt på kompanienes behov for langsiktig finansiering. Det kan for eksempel være graden av profesjonalitet i drift/administrasjon, arbeidsgiveransvar, produksjonsvolum, formidlingsaktivitet og geografisk spredning. Samtidig må ordningen være fleksibel og ta høyde for mangfoldet og variasjonene mellom kompaniene.

Vi er også enige i anbefalingen om at det ikke bør være noen øvre grense for hvor lenge et kompani kan søke ordningen, men at kompaniet kan evalueres for eksempel hvert 4-5 år som del av grunnlaget for vurderingen av søknad for en ny periode.

I evalueringen kommer det også frem at fagfellevurdering har bred tilslutning i feltet, samtidig som det stilles store krav og forventninger til utvalgsmedlemmenes innsikt og kompetanse. Blant anbefalingene i evalueringen understrekes betydningen av at utvalgsmedlemmene rulleres for å hindre at et utvalg kunstsyn over tid i for stor grad preger tildelingspraksisen, samt at det kan vurderes å utvide utvalgene for å styrke bredden i kompetanser. Etter vårt syn vil en slik utvidelse av kompetansen i utvalgene være viktig i forvaltningen av en ordning som tar flere hensyn enn de rent kunstneriske. Det vil samtidig være langt mindre administrativt ressurskrevende enn å opprette et eget utvalg.

Samtidig tas det i evalueringen til orde for å diskutere om kunstnerisk nyskapning alltid er relevant som tildelingskriterium, eller om det kan føre til at egenartede uttrykk av høy kvalitet som er en viktig del av mangfoldet i scenekunsten faller utenfor finansieringssystemet.

Etter vårt syn illustrerer dette behovet for å løfte frem en vedvarende kvalitetsdiskusjon sammen med åpne refleksjoner over Kulturrådets (det kollegiale, uavhengige rådets) ansvar og mandatforståelse, ledsaget av et styrket Kulturfond med friske midler til en ny ordning for etablerte kompanier.

Om det fortsatt skal være en forskriftsfestet tilskuddsordning dersom den etableres i Kulturfondet, må selvsagt vurderes.

Det er ellers positivt om en slik ordning kan stimulere til lokal og regional samfinansiering, eventuelt gjennom en kobling til fremtidige regionale kulturfond.

INFRASTRUKTUREN

Det er like fullt et behov for å supplere Kulturrådets kunstfaglige definisjonsmakt, men en slik maktspredning kan på ingen måte oppnås ved å flytte kunst- og kulturfaglig beslutningsmyndighet fra uavhengige råd og utvalg, basert på fagfelleprinsippet, til politikere og byråkrater.

Etter vårt syn er den beste løsningen for å sikre desentraliserte kunstfaglige beslutninger å styrke infrastrukturen av institusjoner og andre arrangører og formidlingsarenaer som ut ifra selvstendige kvalitetsvurderinger kan etterspørre, programmere og co-produsere uavhengig av Kulturrådets beslutninger.

Slik det beskrives både i evalueringen av den tidligere basisfinansieringen og i scenekunststrategien, er det økende grad av samarbeid mellom scenekunstinstitusjonene og de frittstående kompaniene, jf. også kartlegging av samarbeid og ressurs- og kompetansedeling.

Institusjonene er preget av ulike arbeidsmåter og ulik vektning av egenproduksjon, co-produksjon og programmering av gjestespill. En styrking av hele denne infrastrukturen for produksjon og formidling av scenekunst, etter syv år med akkumulerte kutt i rammen, er en forutsetning for å stimulere videre til slikt kunstnerisk initiert samarbeid.

Samarbeidet finner sted i ulik grad og i ulike former, og programmerende teatre som Black Box teater, BIT Teatergarasjen, Rosendal Teater og Dansens Hus er blant de viktigste formidlerne og co-produzentene av mange av kompanienes forestillinger. Disse teatrene er også viktige ressurser for å styrke programmeringskompetansen flere steder i landet, herunder for en bedre utnyttelse av kulturhusenes potensiale som infrastruktur for den profesjonelle scenekunsten og de etablerte kompaniene. Videre er det viktig at staten legger økonomisk til rette for etablering og utvikling av flere programmerende teatre, slik som Kloden Teater, i samfinansiering med lokale myndigheter.

Likeså vil en styrking av Scenekunstbrukets distribuerte formidlingsmodell bidra til en sterkere kunstfaglig kompetent etterspørsel av kompanienes forestillinger til et ungt publikum, og en utvidelse av denne modellen til å inkludere kulturhusene i nettverket vil bidra til å styrke disse husenes programmeringskompetanse- og økonomi.

Infrastrukturen for dans er svakt utbygd med få institusjoner. Det gjør at dansekompaniene er særlig sårbare og sterkt avhengige av tilskudd fra ordningene i Kulturrådet. Vi vil derfor understreke at den påbegynte styrkingen av infrastrukturen for dans må følges opp gjennom en videre satsing både på turnénettverket Dansenett Norge og en videre styrking av godt etablerte virksomheter slik som det koreografiske senteret DansiT og Bærum kulturhus/Dans Sørøst-Norge sammen med mangfoldet av regionale kompetansesentre for dans.

I dette perspektivet er det ellers viktig at slike søkbare stimuleringsordninger for økt samarbeid og etablering av nye formidlings- og visningsarenaer for scenekunst, som nå opprettes i Kulturfondet i kjølvannet av scenekunststrategien, ikke må innebære en omfordeling eller oppstyking av deler av institusjonenes rammetilskudd i prosjektmidler. Det vil innsnevre virksomhetenes handlingsrom for selvstendige kunstneriske valg, og føre til en ytterligere sentralisering av Kulturrådets definisjonsmakt.

Vi tar samtidig for gitt at den nye regjeringen ikke følger opp forslaget i scenekunststrategien om å legge føringer for tilskuddet om hvem institusjonene skal samarbeide med, men anerkjenner at dette er frie og forskjelligartede virksomheter, hver og én med egen kunstnerisk vilje på lik linje med andre produsenter og formidlere, jf. merknad fra AP, SP og SV:

Armlengdeprinsippet må respekteres, og disse medlemmer vil understreke at det ikke skal stilles politiske forventninger eller krav verken til institusjonenes produksjons- og formidlingsmetoder eller til hvem de skal samarbeide med. (Innst. 622 S (2020-2021)).

Vennlig hilsen
Norsk teater- og orkesterforening

Marta Færevaaag Hjelle
styreleder

Morten Gjelten
direktør